

Göran Lindström

SHK:n varapuheenjohtaja evp.

SUOMEN HAUTAUSTOIMINNAN KESKUSLIITON KOULUTUSPÄIVÄT

Mikkeli 16.03.2011

VÄLÄHDYKSIÄ SHK:N TAIPALEELTA

VIIMEINEN KOKOUS

Liittohallituksessamme olin sekä iältäni että virkaiältäni ylivoimaisesti vanhin jäsen. Niinpä en asettunut eilen ehdokkaaksi liittohallituksen jäsenten vaalissa. Ehkä jonkinlaisena vastapalveluna hallitus on pyytänyt minulta katsausta liittomme historiasta – höystettynä henkilökohtaisilla kommentteilla.

TAUSTASTA.

Vielä 1800-luvun loppupuolella olosuhteet suurten kaupunkien hautausmailla olivat usein karmaseivia. Tästä syystä ruvettiin etsimään vaihtoehtoja ruumiin tavanomaiseen hautaukseen ja näin heräsi ajatus polttaa vainajia. Ympäri Eurooppaa perustettiin krematorioyhdistyksiä edistämään tätä hautausmuotoa. Suomeen perustettiin vuonna 1889 *Likbränningsföreningen i Finland – Suomen Ruumiinpoltoyhdistys* (KUVA 2). Virallisesti liittomme voitiin kuitenkin rekisteröidä vasta maamme itsenäistyttyä. Tsaarinvalta pelkäsi ilmeisesti, että tällainen liitto pyrki polttaohautausaatteen lisäksi edistämään myös muita aatteita

Maailman ensimmäinen modernin ajan krematorio valmistui Milanoon v. 1875 (KUVA 3).

Suomen ensimmäinen krematorio valmistui Hietaniemen hautausmaan läheisyyteen v. 1926 Helsingissä toimivan ruumiinpoltoyhdistyksen toimesta (KUVA 4). Krematorio on edelleen toiminnassa ja siellä tuhkataan vuosittain vajaat 2 000 vainajaa. Tämä krematorio on ainoa, joka ei ole seurakuntien omistama. Hämeenlinnassa, Kotkassa, Kuopiossa ja Lahdessa kunnat ovat osallistuneet paikkakunnan krematorion rakentamiseen.

1930-luvulla keskusteltiin lehdistössä myönteisessä äänensävyssä krematorioiden rakentamisesta Malmin hautausmaalle Helsinkiin ja Turun hautausmaalle. Mutta sitten tuli sota.

1940 luvulla ja myöhemminkin perustettiin useille paikkakunnille krematorioyhdistyksiä edistämään polttohautausta. Näiden paikallinen merkitys oli usein huomattava. Maailmasodasta johtuen ensimmäinen sotien jälkeinen krematorio valmistui Karjaalle v. 1964. Tätä nykyä maassamme on 22 krematoriota 20 paikkakunnalla (KUVA 5). Tämä kuva osoittaa krematorioiden lukumäärän kehitystä Suomessa. Krematorioiden rakentamisesta on kyllä keskusteltu ja keskustellaan edelleen mm. Rovaniemellä, Kokkolassa, Pietarsaaressa ja Porvoossa.

HAUTAUSTOIMEN LAINSÄÄDÄNNÖN KEHITTÄMINEN (KUVA 6)

Vuoden 1945 polttohautausasetuksen kumoaminen

Liittomme on vahvasti mukana hautaustoimen lainsäädännön kehittämisessä. Kun vuonna **1983** tulin liiton sivutoimiseksi pääsihteeriksi, asetin yhdeksi tärkeäksi **tavoitteeksi saada hengiltä vuodelta 1945 oleva polttohautausasetus (KUVA 7)**. Tuolloin polttohautauksen edellytys oli ensinnäkin poliisiviranomaisen lupa ja tämän lisäksi vainajan lähiomaisen kirjallinen todistus siitä, että vainaja eläessään ei ole vastustanut polttohautausta. Jokainen ymmärtää, että jos Juuso oli ”kupsahtanut” niin Eveliinan oli hyvin vaikeaa kääntyä poliisin puoleen saadaksen tuhkata Juusonsa.

Sisäasiainministeriön asettama työryhmä selvittämään mm. polttohautausmenettelyn uudistamista

Niinpä **liittomme teki vuonna 1985 sisäasiainministeriölle esityksen polttohautausasetuksen kumoamiseksi ja uuden asetuksen laatimiseksi**. Turun seurakuntien silloisen hallintojohtajan **Urpo Rastimon** ja liittomme edellisen pääsihteerin, **Rolf Grönblomin** kanssa olimme laatineet yksilöidyn asetustekstin perusteluineen. Varmistaaksemme ehdotuksellemme mahdollisimman myönteisen vastaanoton, Grönblom ja minä käännyimme asiassa oikeusministeri **Christoffer Taxellin** puoleen. Hänen mielestään esitys oli kaikin puolin hyvä ja kannatettava, mutta hän totesi samalla, että hautaustomilainsäädäntö kuului opetusministeri **Gustav Björkstrandin** toimialaan. Niinpä käännyimme seuraavaksi ministeri Björkstrandin puoleen. Hän otti meidät ystävällisesti vastaan ja hänkin tarjosi meille aamukahvit. Mutta hän oli ainakin siihen aikaan varovainen mies. Hän ei halunnut ottaa kantaa asiaan, vaan ilmoitti, että hän tulisi ensin keskustelemaan asiasta virkamiestensä kanssa. Käyntimme johti kuitenkin siihen, että **sisäasiainministeriö asetti työryhmän selvittämään m.m. polttohautausta koskevan lupamenettelyn epäkohdat ja tekemään ehdotusta polttohautausmenettelyn uudistamiseksi**. Valitettavasti työryhmä sai tehtäväkseen selvittää myös syntymän ja kuoleman rekisteröintiin liittyviä määräyksiä. Näin erilaisten asioiden yhteen kytkeä aiheuttikin sitten ongelmia.

Kun vuosi oli kulunut työryhmän perustamisesta, soitin sen sihteerille tiedustellen työn edistymistä. Hän meni hieman hämilleen ja totesi, että mietintö oli lähes valmis, mutta he olivat unohtaneet koko polttohautausasian. Kyselin, saisinko luvan osallistua työryhmän seuraavaan kokoukseen ja sainkin myönteisen vastauksen. Niinpä saavuin siihen kokoukseen. Työryhmän puheenjohtaja, väestörekisterikeskuksen pääjohtaja **Tulkki** ei ollut saapunut, joten esittäydyin työryhmän muille jäsenille. Heistä tunsin ennestään lääkintöhallituksen ylilääkärin **Antti Männikön** ja olin etukäteen kertonut hänelle esityksestämme. Istuin siinä sitten kaikessa rauhassa juoden kahvia työryhmän jäsenten kanssa, kun Tulkki tuli sisään. Hän hämmentyi nähdessään minut, koska sihteerini oli unohtanut kertoa hänelle kutsustani. Kun olimme juoneet kahvit, Tulkki katsoi minua ankarasti ja sanoi aika terävästi **”ja sitten kaikki ulkopuoliset ulos täältä!”**. Tulkki oli tunnetusti kovaotteinen mies ja kun vastasin hänelle **”Herra puheenjohtaja, jos minä en istuisi tässä nyt, niin Te ette istuisi tuossa nyt!”**, niin silloin levisi karmaiseva hiljaisuus. Puheenjohtaja katsoi sihteerini, jonka kasvot muuttuivat hetkessä tulipunaisiksi, samalla kun hän ”bladasi” paksun mappinsa. Viimeinen paperi, minkä hän sai käteensä, oli liiton silloisen puheenjohtajan, professori **Henrik Wallgrenin** ja minun allekirjoittama ehdotus uudeksi tuhkausasetukseksi. Tulkki luki nopeasti paperin. Kääntyä sitten puoleeni ja antoi minulle puheenvuoron. Selostin asetusesitystämme.

Heti tämän jälkeen ylilääkäri Männikkö pyysi puheenvuoron, jossa hän kovasti kehui esitystämme ja ehdotti, että se otettaisiin yksityisen heidän mietintöönsä. Tässä vaiheessa Tulkki olikin jo leppynyt ja vastasi, että **"ei nyt sentään luvata liian paljon. Mutta esityksenne oli hyvin mielenkiintoinen herra Lindström. Olen kiitollinen siitä, että vaivauduitte kokoukseen"**. Kokous oli siis dramaattinen, mutta lopputulos meidän kannaltamme hyvä.

Muutokset polttohautausmenettelyyn

Helmikuussa **1990 voimaan astuneet muutokset polttohautausmenettelyyn** muuttivat radikaalisti hautaukset asettamalla uurnahautauksen ja arkkuhautauksen juridisesti täysin tasavertaiseen asemaan. Enää ei tarvittu poliisilupaa eikä lähiomaisten antamaa kirjallista todistusta.

Asetuksessa oli kuitenkin eräs **huomattava puute**. Vaikka liittomme oli korostanut hautaukseen liittyviä eettisiä näkökohtia, kuten vainajien arvokasta ja kunnioitettavaa kohtelua, niin komitea ei ollut kiinnittänyt näihin asioihin minkäänlaista huomiota. Tämä puute korjattiin kuitenkin myöhemmin uudessa hautaustoimilaissa.

Ennen kuin sisäasiainministeriö lähetti poliisipiireille tiedotteen uudesta asetuksesta, kävin ministeriössä varmistamassa, että tiedote olisi meidän kannaltamme oikeansisältöinen. Oli perjantai aamupäivä ja käyntini aikana ministeriön lakimies ja minä teimme viimeiset tekstikorjaukset, ennen kuin tiedote postitettiin vielä samana päivänä. Asetuksen tuli nimittäin astua voimaan jo seuraavana maanantaina. Minä olin jo etukäteen laatinut asetusmuutosta käsittävän yleiskirjeen ja lähetin sen samana päivänä pikakirjeenä kaikille jäsenillemme. Niinpä jo maanantaiaamupäivällä esimerkiksi Espoon seurakuntien hautaus-toimisto pystyi informoimaan Espoon poliisilaitosta uudesta asetuksesta ja sen tulkinnasta. Poliisi ei vielä silloin tiennyt mitään tästä uudesta asetuksesta.

Tässä yhteydessä on ehkä syytä todeta, **ettei uutta asetusta otettu kaikkialla riemuiten vastaan**. Jotkut yrittivät jopa vaikeuttaa sen käyttöönottoa. Kun uudesta asetuksesta kirjoitettiin aika laajasti lehdistössä, niin Kuopion seurakuntien keskusrekisterin johtaja ilmoitti paikallisessa lehdessä, että tuhkaus oli mahdollinen vain, jos vainaja eläessään on ilmoittanut keskusrekisterille haluavansa tulla tuhkatuksi ja ilmoitus oli rekisteröity keskusrekisterissä. Soitin hänelle ja sanoin tulkinnan olevan väärä ja pyysin häntä oikasmaan väärän tiedon. Kun hän kieltäytyi, ilmoitin hänelle lähettäväni lehteen oikaisun. Hän vastasi, **etten edes hänen kuolleen ruumiinsa yli saa lähettää lehteen mitään oikaisuvaatimusta**. Tietenkin lähetin sellaisen - ja se julkaistiin myös. Eli kyllä tuhkausta vastustettiin jossakin määrin vielä 1990-luvulla, mutta en ole enää kuullut vastaavanlaisesta vastustuksesta luterilaisilta teologeilta.

Meillä **ortodoksinen kirkko** suhtautuu käsitykseni mukaan sinänsä pidättyväisesti tuhka-hautaukseen, mutta ei vastusta sitä.

Roomalaiskatolinen kirkko vastusti aikanaan tuhkausta. Vuonna 1964 tapahtui kuitenkin muutos. Vatikaani ilmoitti tuolloin, ettei tuhkaus ole uskonnon asia vaan käytännön asia.

Kirkkolain ja kirkkojärjestyksen hautaustoimisäännösten luominen

Ennen kuin eduskunta hyväksyi uuden hautaustoimilain, **kirkkohallitus asetti v. 2002 työryhmän selvittämään lain edellyttämät muutokset kirkkolakiin ja kirkkojärjestykseen sekä niiden nojalla annettavat ohjeistukset**. Työryhmässä ylipuutarhuri **Reima Karetie** edusti Seurakuntapuutarhurit ry:tä ja minä SHK:a.

Oli ilo todeta, että kirkkohallitus halusi molempien järjestöjen edustajat mukaan tähän lainsäädäntötyöhön. Työryhmä laatikin uuden hautaustoimilain edellyttämät muutokset kirkkolakiin ja kirkkojärjestykseen ja tämän lisäksi myös ehdotuksen uudeksi hautaustoimen mallisäännöksi. Laki- ja asetusmuutokset hyväksyttiin v. **2003**. Kirkkohallitus hyväksyi hautaustoimen malliohjesäännön niinkään samana vuonna.

Työryhmässä yhteistyö sujui hyvin, mutta aistimme kyllä koko ajan valtiovallan tai suoraan sanoen valtiovarainministeriön painostuksen, varsinkin hautausmaksuja koskevilla säännöissä. Karetien kanssa esitimme selkeästi, että seurakuntalaisilta tulisi periä halvemmat maksut kuin kirkkoon kuulumattomilta. Puheenjohtajamme kirkkoneuvos **Matti Halttunen** totesi kuitenkin, ettei valtiovarainministeriö hyväksyisi tällaista ratkaisua. Ja siihen oli sitten pakko tyytyä – valitettavasti.

KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ (KUVA 8)

Liitollamme on aina ollut tiivis yhteistyö **Ruotsin hatausmaa- ja krematorioliiton** kanssa. Sen kautta olemme saaneet paljon krematoriotekniikkaa koskevaa tietoa. 1980-luvulla tämä yhteistyö laajeni käsittämään kaikkia pohjoismaita ja v. 1987 perustettiin **Pohjoismaiden hautausmaa- ja krematorioliitto**. Liiton tärkein tehtävä on järjestää joka neljäs vuosi pohjoismainen hautausalan kongressi. Vuonna 2009 järjestettiin kongressi Göteborgiin ja seuraava kongressi järjestetään v. 2013 Sognefjordiin Norjassa. Olin kahdeksan vuotta pohjoismaisen liitohallituksen jäsen ja neljä vuotta valtuuston puheenjohtaja, mutta nyt olen näistäkin tehtävistä eläkkeellä.

Liittomme on myös kansainvälisen krematoriojärjestön **International Cremation Federation ICF:n** jäsen ja olemme silloin tällöin osallistuneet sen kongresseihin.

Helsingissä toimivan **krematoriosäätiön** kautta saamme tietoa krematoriotekniikan kehityksestä, kuten savukaasujen suodatinlaitteista. Ne tulevat pakollisiksi Suomessakin. Suomen ensimmäiset suodattimet asennetaan todennäköisesti Krematoriosäätiön krematorioon Helsinkiin. Kuulun kolmehenkiseen työryhmään, joka valmistelelee tätä projektia. Kuluvan talven aikana olen säätiön kustantamana tutustunut Pohjoismaiden uudenaikaisimpiin krematorioihin Ruotsissa ja Norjassa. Nämä kiristetyt ympäristövaatimukset tulevat aiheuttamaan seurakunnille huomattavia lisäkustannuksia.

Krematoriosäätiö osallistuu puolestaan Euroopassa toimivien krematorioiden yhteistyöelimen **European Crematoria Network**:in toimintaan. Tämän järjestön jäsenillä on parasta alan tietämystä Euroopassa.

Olemme olleet aktiivisia myös itään ja etelään. Vuonna 1989 otimme vastaan **Leningradin apulaiskaupunginjohtajan johtaman korkeatasoisen delegaation**, joka tutustui hautaus-toimeen Suomessa. Ehdotin heille, että heidän tulisi lähettää edustajansa ICF:n seuraavan vuoden kongressiin Lontoossa. Ja niin tapahtuikin. Apulaiskaupunginjohtaja lähti itse.

Vuonna 1990 meillä oli **yhteistyötä Tallinnan kaupungin edustajien kanssa** ja huolehdimme siitä, että he saivat käyttöönsä venäjänkieliset krematorioesitteet. Muutama vuosi tämän jälkeen valmistui Tallinnaan krematorio.

YMPÄRISTÖNSUOJELUN TÄRKEYS (KUVA 9)

OSPAR-komission suositukset

Liittomme pyrkii mahdollisuuksien mukaan olemaan ajan hermolla ja mieluiten joskus jopa edelläkävijä. Vuonna 1988 tutustuin Pohjoismaiden hautausmaa- ja krematorioliiton puitteissa ensimmäisen kerran Tanskaan ja Hollantiin valmistuneisiin ympäristöystävällisiin krematorioihin. Vuosituhannen vaihteessa ruvettiin kansainvälisellä tasolla kiinnittämään huomiota ympäristölle ja terveydelle haitallisten aineiden aiheuttamiin päästöongelmiin. **OSPAR-komission Bremenissä vuonna 2003 pidetyssä kansainvälisessä kongressissa hyväksyttiin suosituksia toimenpiteistä, joihin tulisi ryhtyä elohopeapäästöjen vähentämiseksi krematorioissa.** Liittomme ryhtyi neuvotelemaan ympäristöministeriön kanssa siitä, millä tavoin päästöjä voitaisiin vähentää Suomessakin. Koska ympäristöviranomaisilla ei ollut kapasiteettia eikä krematorioalan asiantuntemustakaan, ministeriö toivoi meidän tutkivan asiaa. Niinpä **liittohallitus asetti vuonna 2003 työryhmän tekemään ehdotuksia järjestelmäksi, joka mahdollistaisi arkkujen ja uurnien laadun valvonnan.**

Arkkujen ja uurnien laatusuositukset

Työryhmän työskentelyyn osallistuivat hautausoimistojen, arkkujen ja uurnien valmistajien, hautausoimien sekä ympäristöviranomaisten edustajia. Minä toimin työryhmän puheenjohtajana. Saimme yksimielisen mietintömme valmiiksi vuonna 2005 ja sen käyttöönottoa lähtivät tukemaan mm. Kirkkohallitus ja ympäristöministeriö. Mietinnön sisällöstä neuvottelimme myös kilpailuviraston kanssa, joka piti hyvin toivottavana, että esitetyt tavoitteet toteutuisivat. Suositukset löydätte internetissä liiton kotisivulta osoitteessa www.shk.fi. (KUVA 10).

Valitettavasti **arkkujen ja uurnien valmistajien keskuudessa syntyi asian tiimoilta erimielisyyksiä**, jotka johtivat siihen, että pienvalmistajat alussa kovinkin jyrkästi vastustivat laatusuosituksen käyttöönottoa. Riidassa oli selvästi havaittavissa myös kirkonvastaisuutta sekä eripuraa suurimman valmistajan ja pienvalmistajien välillä. Nyt tilanne näyttää kuitenkin vähitellen rauhoittuneen. Tällä hetkellä järjestelmään ovat virallisesti liittyneet kaksi arkkujen ja kolme uurnien valmistajaa ja lisää on tulossa. Todettakoon myös, että paljon arkkuja ja uurnia valmistetaan muutenkin suositusten mukaisesti, joten alalla on tapahtunut

huomattavaa myönteistä kehitystä. Hyvällä mielellä voin myös todeta, että julkinen sana on hyvin myönteisellä tavalla esitelty ekologisia arkkuja ja uurnia. Tulevaisuus näyttää siis aika hyvältä.

LIITON JÄSENMÄÄRÄN KEHITYS

Vielä 1980-luvun alussa silloisten sääntöjen mukaan vain krematorioyhdistyksiä hyväksyttiin liiton jäseniksi. Tuolloin meillä oli jäseninä seitsemän yhdistystä. Jokainen ymmärtää, ettei tuloksellista toimintaa voida harjoittaa niin kapealla pohjalla. Niinpä **liitolle hyväksyttiin vuonna 1982 uudet säännöt**, joiden myötä myös seurakunnille sallittiin jäsenyys. Tuona vuonna liittyivät jäseniksi seurakunnat Espoossa, Jyväskylässä, Oulussa, Porvoossa, Seinäjoella, Tampereella, Turussa ja Vaasassa. Vuonna **1986** laajennettiin liiton toimintakenttää siten, että toiminta käsittää krematoriotoiminnan lisäksi myös yleisen hautaustoiminnan. Myös liiton nimenmuutos oli tärkeä viesti. **Suomen krematorioliitosta tuli Suomen hautausmaa- ja krematorioliitto**. Vuoden **2006** liittokokouksessa uudeksi eli nykyiseksi nimeksi tuli **Suomen hautaustoiminnan keskusliitto ry – Begravningsväsendets centralförbund i Finland rf**. Näitten muutosten myötä liittomme jäsenmäärä on kehittynyt hyvin myönteisesti ([KUVA 11](#)). Nyt meillä on jäseninä 87 seurakuntaa/seurakuntayhtymää sekä kaksi yhdistystä ja yksi säätiö – Krematoriosäätiö.

SHK TÄNÄ PÄIVÄNÄ

Liittomme pyrkii kehittämään kaikkia hautaustoiminnan alueita. Se vaikuttaa ja ottaa osavastuuta hautausmaa- ja hautauskulttuurien säilyttämisestä sekä niiden kehittämisestä. Tässä mielessä se järjestää säännöllisesti eri puolella maata kolutustilaisuuksia. Tärkein kohderyhmä on luonnollisesti hautaustoimeen osallistuvat työntekijät. Mutta tavoittelemme myös talous- ja hallintoasioiden kuin myös niitä hengellisen työn tekijöitä, jotka ovat tekemisissä hautausasioiden kanssa.

Olemme myös pyrkineet edistämään krematorioiden rakentamista eri puolelle Suomea. Olemme järjestäneet infotilaisuuksia paikkakunnilla, joihin olemme toivoneet krematorioiden rakentamista. Tässä mielessä olemme vuosien varrella tavanneet seurakuntien virkamiehiä ja luottamushenkilöitä mm. Rovaniemellä, Tornionlaaksossa, Kokkolassa, Pietarsaareissa, Porissa, Raumalla, Kuopiossa, Imatralla ja Lappeenrannassa. Usein tuloksia on vähitellen syntynyt – joskus kylläkin viiveellä .

LOPPUPÄÄTELMÄ

Aloitteemme tuhkauslainsäädännön uudistamiseksi, osallistuminen kirkkolain ja kirkkojärjestyksen hautaustoimisäännösten laatimiseen, laatujärjestelmän luominen sekä eri puolilla Suomea tapahtuva koulutsustoimintamme ovat myötävaikuttaneet siihen, että niin imagomme, kuin myös jäsenpohjamme ovat kehittyneet myönteisesti. Tämä kehitys on huomattavalta osalta teidän ansiotanne. Osallistumalla koulutuspäiviimme ja viemällä täällä saadut tiedot ja taidot työmaille te – hyvät kuulijat – toteutate käytännössä sitä, mistä

päivillämme puhumme. Vasta kentällä – hautausmailla, krematorioissa, kappeleissa ja toimistoissa - suoritettu konkreettinen työ antaa liitollemme elämisen oikeutuksen. Ilman teitä 122-vuotiasta liittoamme ei olisi enää olemassakaan. **KIITOS!!**